

ВІСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ В БЕРЛІНІ

Berlin C 2, Breite Straße 36, Aufgang 5, Telefon: E 1 Berolina 1214

Виходять щомісячно під редакцією д-ра Зенона Кузелі.

Річник IV. № 7 (27)

Берлін, дня 30 жовтня 1936.

ДВА КВИЛІ

(ВУНІ) Цього року ціла Німеччина обходила святочно тисячлітній квилей смерті свого першого видатного володаря Г а й н р и х а П т а ш - н и к а . В центрі урочистостей лежала візита провідних мужів третьої імперії в Кведлінбурзі та складення вінків над простою плитою в крипті храму, що вкриває тлінні рештки основоположника саксонської династії. Історична наука останніх літ не була дуже ласкавою для Гайнриха I.; своїм тверезим селянським розумом цей король умів, що правда, подбати про безпосередні користи держави, але бракувало йому ширших перспектив, необхідних для побудування Німеччини на міцних сталих основах. Зі своїм скептичним відношенням до духовенства він не збагнув, що церква в тодішній ситуації була єдиною організацією, на якій можна було сперти підвалини трівкої державної будови.

Покінчення Гайнрихом I. боротьби з племінними герцогствами і його, легендарна чи ні, прихильність до селянського стану, створили йому популярність у теперішній Німеччині. До цього зрештою треба додати і дві неперечні заслуги Гайнриха перед будучою Німеччиною: іменно він розпочав

ськими слав'янами, а в бою над Унструтою зломив р.933 натиск кочового азійського племені Угрів на Німеччину. Новіша історична наука заперечує битві над Унструтою характер рішакчої перемоги, але досить того, що від того часу вже Німеччина переходить до наступу супроти Угрів, аж до остаточної побіди над ними Гайнрихового сина Оттона I. над рікою Лехом біля Аугсбургу в р.955; з того часу Європа звільнилася від натиску азійських орд.

З цієї нагоди хочеться пригадати і наш 900-літній ювілей перемоги над Азією. Року 1036 князь Ярослав Мудрий розгромив у пень печенігів на Рожнім полі під мурами Києва; перемога, в протилежність до бою над Унструтою була повна - наші літописи відтак вже не приносять жадних звісток про цю страшну колись орду. Але коли Німеччину згадана битва забезпечила назавше від степової загрози, для нас рішуча побіда означала хіба лиш славу сторінку в нашій військовій традиції - фактичний спокій і можливості спокійного розвитку здобула собі Україна лише на яких 20 літ. А потім знов почалась зтяжна, вимотуюча всі найкращі сили нації, майже безпереривна боротьба з номадами аж до XVIII. століття...

БОЛЬШЕВИЗМ ЯК СВІТОВА НЕБЕЗПЕКА.

(ВУНІ) На німецькому книжковому ринку появились в літі біжучого року три помітні книжки, які видав "Ноєр Цайтфєрляг" в Діссельдорфі. Це три томи "Лебенсеріннерунген" Е д у а р д а Ш т а д л е р а, що мають по черзі такі наголовки: "Б о л ь ш е в і з м у с а л ь с Б е л ь т г е ф а р", "А л ь с п о л і т і ш е р З о л ь д а т 1914-1918" та "А л ь с А н т і б о л ь ш е в і с т 1918-1919". По черзі мають вони 274, 181 і 194 подруковані сторінки, отже щодо загальної скількості (649) сторінок служать великою працею.

Мемуарна література має особливу вартість для студій доби та діючих в ній особистостей, ідей, настроїв, суспільно-політичних сил, тощо. Соціологія, або в ширшому розумінні соціологічні науки, незалежно від того, як би хто їх не називав і як би хто до них не підходив, - примушені дуже часто при дослідженню конкретних суспільних явищ послуговуватись в значній мірі мемуаристикою, себто споминами тих особистостей, що в свій час були співтворцями "доби" та тих чи інших суспільних фактів.

Згадані вище праці Штадлера мають своє певне значіння також для наукового дослідника суспільно-політичних відносин у повоєнній добі. В неменшій мірі важні вони для історика, бо ці твори являються передусім культурно-політичним документом. Такі спомини подають не лише те, що їх автор особисто пережив і передумав, але малюють і зясовують - в освітленні автора - цілий ряд загальних подій та явищ.

Найбільш теоретичною та найменше мемуарною працею з повиших трьох книжок є "Большевизм як світова небезпека". Це збірка десяти викладів автора, які він був виголосив у 1918-1919 рр. і яка вийшла в першому виданні вже в 1919 році. Цьогорічне друге видання згідно заповнення автора незмінене. Тим більшу цікавість може викликати протибольшевицька праця з 1919 року в сучасного читача, зокрема коли взяти під увагу той факт, що автор вже в 1919 році поставив проблему большевизму як небезпеки в світовому масштабі.

Другий та третій томи "Споминів" Штадлера вийшли в першому виданні в літі біжучого року, а передмови до них були підписані автором в літі минулого року. На змалюваній в обох цих книжках близькій минувшині відбилась вже значно сучасна німецька дійсність, але ця обставина робить спомини автора більш живими й пластичними.

Особа й життя автора небуденні і залишаються такими в його споминах навіть серед буднів. Він німець з Ельзасу, т.зв. "староельзасець". Свій духовий розвиток у молодих роках завдячував він в однаковій мірі Німеччині та Франції. Народився на прикордонному терені, де перехрещувалися впливи двох культурних світів: германського та романського. Виховувався у Франції. В студентських роках жив бідно. Готувався до педагогічної діяльності. Був також чинний як педагог. Одружився в Діссельдорфі, до городу якого пізніше "приріс". Початок світової війни застав його - двадцятьвосьмилітнього - в Кельні над Райном. У перших місяцях війни виконує публіцистично-редакційну працю в діссельдорфській пресі "центру", себто в приналежних до політичної католицької групи газетах. Спостерігає, передумує й пише як історик, політик і публіцист в одній особі. Як звичайний "ляндштурміст" був покликаний до війська щойно в травні 1915 року. Півроку передтим написав брошуру про "воєнні переживання". Цікавиться німецьким католицизмом і рівночасно - "Політичними ідеалами" Г. С т. Ч е м б е р - л е н а. Залюбки описує в листах до своєї молодої дружини свої псмисли, переживання й пляни. Побут на західньому фронті, потім служба в різних залогах і нарешті призначення на східний фронт. У боях в Галичині проти росіян попадає до російського полону. Мандрує, як полонений, через Київ до Московщини. На Уралі думає про взаємовідношення проводу й маси. Там застає його російська революція. Втеча з табору для полонених і побут у Москві, де працює як шеф пресового відділу при німецькому генеральному консуляті й німецькій амбасаді. Переживає безпосередньо замордування графа Мірбаха. Має найкращу змогу пізнавати основоположні початки московського большевизму за часів Леніна. В 1918 р. знову в Німеччині, де поринає до публіцистичної, викладової та протибольшевицько-пропагандивної діяльності. Працює також як німець для ельзас-льотарингської справи. Започаткування політичного розвороту в Німеччині та "ваймарської республіки" поширюють прагнення Штадлера до протибольшевицької діяльності. Він вільний від якогось загумінкового патріотизму і в переконаним німецьким "соборником". Німець з Ельзасу, що виріс духово на романській культурі в Франції - кохається Ед.Штадлер в "пруському стилі", як називав таке наставлення М е л л е р в а н д е н Б р у к, до якого Штадлер у д е ч о м у наближається аж занадто. Але Штадлер іде далі, ніж той. Коли Меллер ван

ден Брук заплутався в московській "достоевщині" (твори Достоевського мали на нього дуже великий вплив, як і взагалі ціла російська література) і почав ідеологічно сполучувати пруський дух з "екс орієнталізмом"; з об'єктивним, що має прийти зі Сходу, - то Штадлер виразно й беззастережно оминув лабіринт неплідних дискусій про те чи Німеччина є "Заходом" чи "Сходом" та поставив в основу свого культурно-світоглядного наставлення німецький наріз як такий. Штадлер - це постать західня.

В другому томі своїх "Споминів" оповідає Штадлер про свою дуже рухливу пропагандивну протибольшевицьку діяльність в 1918-1919 рр. Ця його діяльність приводила його часто до стиків з багатьма німецькими державними мужами і громадськими діячами. В споминах проходить перед читачем довга лава більших і менших постатей з перших повоєнних років у Німеччині. Не бракує там напр. ні добре відомі для українців Пауль Рорбах та Аксель Шмідт. З першим зустрічався Штадлер в своїй діяльності частіше. На початку війни він пильно читав періодичні публікації, які видавав Рорбах спільно з Екгомом. Але в поглядах на східню політику Німеччини розійшовся Штадлер з Рорбахом цілковито. На третій день після замордування графа Мірбаха писав Штадлер з Москви (8. липня 1918 р.) до своєї дружини м.ин. таке: "... Від початку моєї тутешньої праці заступав я власне погляд, що "Берестейський Мир" не є ніяким "миром", бо він ґрунтується на двох фальшивих підставах (підкреслення оригіналу М.М.): по-перше на суперечності (яка в сучасній добі не може бути зрівноважена) між загальною большевицько-анархістично-революційною політикою Росії та необхідністю такої загальної політики Росії, яка відповідала б Німеччині як вповні впорядкованій державі ("Ордунгсштат"); та по-друге - на все більше там помітних ("дагішвебенден") передумовах рорбахівської політики проміжних держав ("Пуфферштатсполітік") супроти "небезпечної" московської держави майбутності. Перше я не потребує Тобі з'ясувати. До другої точки мушу я подати мале пояснення: на підставі все глибших студій та безпосередніх спостережень придбав я собі тверде переконання, що ця майбутня небезпека більше не існує, бо російська держава наслідком потрясення у війні нездатна також до внутрішнього оновлення. Тому непотрібно будувати політику на здогадній небезпеці. "Російська небезпека" полягає в революційній небезпеці, що звідти походить. Ми мусимо не проміжні держави ("Рандштаттен") творити проти московської Росії, але реорганізувати цілу Росію та допомогти їй відбудувати аж до Уралу... Ілюзія Берестейського миру тепер (себто по атентаті на Мірбаха) М.М.) на силно зруйнована"...

На місце замордованого московськими соціалістами-революціонерами гр. Мірбаха призначив Вільгельм II. був. віцеканцлера д-ра Карла Гельфферіха, який в основі поділяв висловлені вище думки Штадлера. Тому Штадлер, не гачи часу, подав своєму шефові свій довгий (на 20 сторінках) меморіал про тодішнє загально-політичне положення. Німецьке посольство і генеральний консулят у Москві опинились в різкій опозиції до тих засад східньої політики, що були міродатними в берлінському міністерстві закордонних справ. Штадлер був за повільним припиненням зносин Німеччини з совітським режимом і вважав за доцільне: підтримувати проти-большевицькі сили "національної Росії": допомогти (шляхом мілітарної й ди-

пломатичної підтримки) цім силам "сісти на сідло", зрезигнувати на додаткові договори і навіть на цілий Берестейський Мир та зробити потім новий приятельський мир з новими можновладцями в Росії... А 21 липня 1918 писав Штадлер м.ин. до своєї дружини таке: "... Москаль не є ніяким героєм реваншу... Все лише не це. Він обійматиме нас, коли ми йому лише допомагатимемо. А Пауль Рорбах фантазує попри це про майбутню небезпеку москалів! І хоче бути знавцем Росії!"

Такі побіжні уривки з висловлених Штадлером його поглядів на бажаний розвиток політичних відносин на Сході Європи характеризують цілу його політично-публіцистичну діяльність. Він переконаний прихильник "єдино-неподільної" Росії, яка малаб повстати на місці московського большевизму. Про свої політичні погляди і взагалі діяльність висловився Штадлер, що вони наповнені "навіженістю" (Безессенгайт) і це в політичного борця, яким він себе скрізь послідовно й залюбки виставляє, є природною рисою.

В 1919 р. спричинився Штадлер до заснування в Німеччині "Протибольшевицької Централі" і творив ґрунт для "Протибольшевицької Ліги". Крім публіцистичної й організаційної діяльності в цьому відношенні не цурався він також активно засягати до політики німецького міністерства закордонних справ. Предметом особливого політичного зацікавлення Штадлера була здебільшого активна боротьба проти большевизму і в цій площині придбав собі Штадлер найбільшу заслугу. Національні відносини в бувшій Росії та проблеми підсовітських національностей в "Споминах" Штадлера не відіграють ніякої ролі, хоч Росії та москалям-росіянам уділено там дуже багачко місця. Національної проблеми на Сході Європи видно він не знав і не розумів, а тому не доглянув того засадничого значіння, яке вона відіграла при поваленні Росії імператорської, при захопленні влади большевиками і яке відограватиме вона напевно при сподіваному поваленні влади й системи ССРС.

В цій площині цього річні видання Штадлера є лише документальними свідощтвами про пануючі політичні настрої чи бажання серед певних кругів німецьких політиків в 1919 році.

Але автор "Большевизму як світової небезпеки" підійшов дуже глибоко до істоти московського большевизму, що первісно розвивався як партійно-політична справа російської соціал-демократії. Радикально-революційний дух є на його думку типово-російським явищем і є органічнок, мовляв, противагою ("бігуном") для пасивності й сонливості московської народньої душі. Радикальний дух і революційне наставлення москалів являються своєрідністю, що виходить з природних відносин країни, яка ціхується екстремами. "Большевизм" (від слова "больше" М. М.) є також екстремом-максималізмом у площині прагнення влади за кожно ціну. Політичний мотив панування в найбільш радикальній формі настільки характеристичний для російської культури, що він захопив - через сфери партійної та загальної державної політики - ціле духове життя Росії. Російська література наскрізь "політична". Майже всі російські поети й автори романів були рівночасно радикальними політиками, а російські письменники - це, мовляв, "професійні революціонери". Російське міщанство, середній стан - суспільною силою не визначались, а селянські маси були культурно на низькому рівні. Не диво, що наслідком війни прийшло до безрезневої революції, для якої Штадлер має коротке означення: "анархія!" Консервативне наставлення Штадлера підкреслене в його книжках дуже виразно, проте він прагне "оновлення".

Як "політичний жовнір", "антибольшевик", "активіст" і под., - звертає

Штадлер у своїх публіцистичних працях увагу передусім на пропагандивну сторінку. Тому макть пропагандивне забарвлення навіть самі наголовки окремих томів його "Споминів". Але ці книжки не служать лише пропагандивними публікаціями, бо в них подав автор головно те, що він сам пережив, передумав, зробив чи прагнув зробити...

В цій практичній площині є найбільша вартість "Споминів" Едуарда Штадлера. Український дослідник німецької політичної думки в перших півовенних роках зможе знайти для себе в цих працях Штадлера не тільки деякі пояснення до колишніх подій, але й захоєння до нових запитів і нових дослідів.

М.Мас.

АРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ.

(Звіт з діяльності за академічний рік 1935/36)

(ВУНІ) В Архіві української преси знаходяться лише газети. З хвилиною перенесення матеріалів до нового вигідного приміщення, закипіла праця. Посшивано усі часописи в річники, кожен скомплетований річник заосмотрено в трівкі текстурові окладинки. Зладжено точний каталог, в якому на окремо виготовлених друках, побіч інших даних, списано часописи, які знаходяться в Архіві і яких бракує. Виготовлено орієнтаційний список назв часописів, після географічного поділу на землі та краї, в яких вони видаються. Зладжено мапу розміщення українських часописів в рр.1933/1934 на українських землях, з якої виходить, що найбільшими часописними центрами є Харків, Київ та Львів. Призбирано 71 чисел часописних витинків з української та чужої преси, яка щонебудь писала про діяльність Інституту. В даний мент уже легко кожної хвили мати перегляд стану Архіву й використати кожне потрібне число газети.

Нижче поміщуємо стан преси в Архіві по кількості назв часописів з зазначенням краю походження:

1. Східна Україна	12 назв часописів		
2. Галичина з Лемківщиною	50	---	---
3. Волинь, Підляшша та Полісся	4	---	---
4. Буковина й Бесарабія	7	---	---
5. Закарпатська Україна та Пряшівщина	4	---	---

Європейська еміграція:

6. Австрія	2	---	---
7. Болгарія	1	---	---
8. Німеччина	9	---	---
9. Франція	4	---	---
10. Чехословаччина	3	---	---
11. Югославія	2	---	---

Азійська еміграція:

12. Манджукуо	1	---	---
---------------	---	-----	-----

Американська еміграція:

I3. Злучені Держави Північної Америки	8	назв	часописів
I4. Канада	8	--	--
I5. Аргентина	3	--	--
I6. Бразилія	2	--	--

Разом українська преса

120 назв часописів

Чужинецька преса:

Білоруська	2
Московська	7
Німецька	4
Польська	2

Всього разом

135 назв часописів.

За останній рік збільшився часописний запас Архіву на 35 окремих назв. Кількість річників виносить 162. Находиться теж в Архіві чимало дублетів, які після списання підуть на виміну.

Ч а с о п и с н а ч и т а л ь н я: Частинок пресового Архіву є часописна читальня, де знаходяться найновіші часописи, призначені до щоденного вжитку ширшого громадянства. Що три місяці перебирається звіттіля часописи до Архіву. В читальні знаходиться зараз 45 назв часописів, в звіттовому році побільшився стан на 6 назв часописів.

При появленні нової української газети, входить Архів у зносини з її редакцією і старається найчастіше шляхом виміни налагодити регулярне отримання нового видання. Треба з признанням зазначити, що звичайно видавці газети виявляють велике розуміння до справи і тим гідно причинюються до належної репрезентації української преси закордоном.

Архів української преси відвідують часто українці проїздом крізь Берлін, а також і чужинці. В звіттовому році було кількадесять таких відвідин.

НОВІ КНИЖКИ:

M a g n i n o Carlo: " Il complesso etnico dei Carpazi. Escursioni nelle Rutenia Carpatica." Istituto per l'Europa Orientale. Roma 1933. С.191.

Після кількох італійських статей про Закарпаття: описів з подорожей, про літературу й народню словесність, про національні відносини і т.д. приходить у книжці др. Карла Маніна до слова етнограф. Для нього Підкарпатська "Русинія" - це найцікавіша країна в Європі, одинока, де на вузькій просторі стільки найрізніших племен тиснетесья й переплітається, але не зливається в одно, хоч спільні умови дають почерез расові й людські різниці спільну картину первісної примітивності з деякими спільними рисами, психологічними й побутовими. Границею етнічного комплексу Карпат не є гірський хребет, тільки на північ, як і на південь від них (подібно

в Альпах) лінії, по яких межує гірське господарство з долиняцьким. Таке економічне вимеження зовсім правильне.

Але на схід і захід границя не проведена - тут вона мусіла б бути чисто етнографічна, і взагалі щодо розмірів обслідуваної території та щодо племен на ній нема в автора ні послідовности, ні навіть критеріїв. Згідно з теоретичним вимеженням і з підтитолом книжки "Русинія" це гірська область по обох боках Карпат з подавляючою українською більшістю. На мапі - тільки Закарпаття в своїх випадкових адміністративних границях без жадних етнографічних вказівок; тільки про закарпатські політичні події, нездійснену автономію і т.д. є ширше мова, тільки про Закарпаття є статистичні таблиці. В тексті говориться про гуралів аж згідно Закпаного, але нічого про лемків, ледве кілька слів про бойків. Виходить парадокс, що в описі "Русинії" є місце для гуралів, циганів, жидів навіть караїмів, тільки нема для русинів самих, бо гуцулів, якими займається ширше, автор не вважає русинами-українцями. Це, мовляв, племя взагалі не слов'янського, а південного походження, спільного з гуралами, рештки з волоської експансії, перемішані з "властивими румунами", ну й з русинами. На підтримку цього зазначає їхню антропологічну приналежність до динарської раси, хоч саме динарський тип дослідники часто вважають за основний український, деякі навіть прямо гуцулів за корінне племя українців. Врешті автор наводить на Підкарпаття "великоросів", хоч мова може тут бути тільки про політичну орієнтацію деякої частини населення, а не про його етнічну приналежність. Самі ж русини перемішані з малоросами або українцями, яких власне є частиною! Закарпаття не є для автора країною з руською більшістю (хоч "Русинія"), а тож частиною, прилученою до Чехословаччини з причин чисто економічних (!), яка не є ні чеською, ні словацькою. Таким чином повній неозначеності й непослідовности щодо території відповідає хаос щодо національних відносин її населення.

Очевидно італійський автор є тут жертвою тенденційної літератури сусідючих з українцями народів; алеж і в них міг найти куди об'єктивніші й науковіші твори ніж деякі ним наведені. Та чи не мусів би якраз етнограф читати також літературу народу-господаря даної території, не лише сусідську про нього (наводить лише оден український твір - Ф. Колесси)? Досить дивно вражає, коли для белетристичної ілюстрації селянської психології автор цитує не один з пребагатих українських, або хочби й польських чи чеських, творів з карпатського життя, тільки... Реймонта - твір клясичний, але з далекої польської рівнини. В читача часом сумніви, чи такі дані, як що гуцули є римо-католиками, або що від Чопу до Сиготу тягнуться румунські села (з всього 4, ніодно на захід від Сиготу) і под. вважати просто недоглядами - може при коректі - чи за поважні твердження автора взяті з неповажної сусідської літератури. З неї мабуть походить такий унікат, як паралеля до страшно неморального життя гуцулів - бо хоч вони й не українці, але що в них погане, то чому б не ілюструвати українськими прикладами чи впливами? - що запорожські козаки схоронились перед напором монголів в XIII ст. (!) на Дніпрових островах і жили там у повній половій проміскуїті. Питанню дегенерації присвячує автор більше місця ніж усім іншим у гуцулів. Але побіч річевих даних і особистих спостережень подає такі егзотичні особливості, як те, що в гуцула (-ки) крім легальної жінки (-го чоловіка) ще 5-6 побічних, на однаковім положенні, зовсім отверто та не викликаючи тим ніякої ревнивості. Цікаве, що польський знавець Гуцулії (Вінценц) висміває аналогічне твердження в сцені зустрічі гуцулів з культурним заходом перед більш як століттям. Не дивно, що висновки автора про відсутність соромливості і т.д. ідуть трохи зада-

леко.

Два рази більше місця як гуцулам присвячує автор жидам, правильно констатуєчи їхнє розсіяння по всій країні, згущене в межах стичности гірського господарства з рівнинним. Але даліше пускається переважно до загально-жидівських питань, не ілюструєчи їх зокрема побутом підкарпатських жидів. Натомість для доказу, що таки нема жидів-хліборобів, притягає караїмів (теж коло Галича), які рішуче не належать до карпатського етнічного комплексу (себто він переконуюче доказує, що караїми жидами не є ні з походження - хазари, - ні побутовими рисами; звичаями, народньою словесністю... навіть у релігії великі різниці). Деяким протиставленням до жидів виходять цигани, хоч і вони без хліборобства й справжньої осілості: ідеал примітивної свободи, не-матеріялізм, чуттєвість, музикальність... в побуті азійські первні.

Взагаліж автор має нахил до загальних тверджень і висновків, для яких Підкарпаття тільки приводом, ствердженням і под. Деякі такі теорії дуже цікаві, хоч і не завжди можна з ними погодитися. Але узасаднення з конкретних підкарпатських відносин часом не досить переконуюче. Напр. справді до деякої міри є спільним для різних племен і народів Підкарпаття комплекс примітивности з участю всіх у деяких побутових рисах, віруваннях і под. Але замало це ілюструє роля жидів в звичаю "полазника"; бо якщо відвідини жидів в данім випадку населення вважає добрим знаком, то чомуж би жид не зробив своїм власне клієнтам такої невинної приемности? Треба би щойно доказати, що він цього не робить з вирахованости! Та, нажаль, не потрібно бути аж етнографом, щоби спостерегти основні хиби, які обезцінюють саму фахову етнографічну працю автора, поминаючи вже зовсім менші недостатки включно до хочби й транскрипції.

Безумовно, автор має цікаві спостереження й висновки, та найцікавіші не звязані органічно з Підкарпаттям; має заслугу в очах українців, що познайомить ближче Італію з підкарпатськими питаннями в області етнографії й антропологии, та, нажаль, однобічність у підборі джерел дає хибну картину, так що ледве чи бажав би собі котрийсь нарід такої популяризації питань звязаних з його територією і населенням.

Р. Димінський.

ВИКЛАДИ В УКРАЇНСЬКІМ НАУКОВІМ ІНСТИТУТІ В БЕРЛІНІ.

(ВУНІ) В Українськiм Науковiм Інститутi в Берліні відбуватимуться в зимовому семестрі біжучого академічного року слiдуючі регулярні курси лекцій в німецькій мові:

Доц. Др. Б. Крупицький: Україна в її відносинах до Польщі від початку ХУІІІ століття аж до сучасних днів, I година тижнево.

Доц. Інж. Р. Димінський: Сільське господарство України, I год. тижнево.

Проф. Др. Зенон Кузеля: Українська колонізація на півдні і сході, I година тижнево.

Проф. Др. Іван Мірчук: Пануючі духові течії в сучасній Україні, I година тижнево.

ДРІВНІ ВІСТІ:

Н і м е ц ь к і в т р а т и. У жовтні ц.р. помер у Берліні визначний німецький письменник, історик, археолог і перекладчик Фридрих

фон Оппельн-Броніковський, проживши 63 роки. Покійник інтересувався між иншим археологією Східної Європи й відвідував виклади Українського Наукового Інституту з обсягу археології та мистецтва.

З початком жовтня помер у Бонні на 75-ому році життя найвизначніший німецький романіст проф. В.Маєр-Лібке, автор "Граматики романських мов" і "Романського етимологічного словника".

В жовтні ц.р. помер на 82-ому році життя визначний німецький германіст, проф. Гісенського університету, др. Отто Беггелъ, найкращий знавець складні німецької мови, автор цінних праць "Німецька мова" (1886, досі 7 видань), "Німецька складня" (1923-1928, 3 томи) й "Історія німецької мови" (5 видань).

Українські мистці в Німеччині. Берлінська Фільгармонія заповіла вже 12 великих концертів у зимовому сезоні. В другому з черги концерті, дня 26 жовтня, виступить як солістка наша слава землячка Любка Колесса.

Клим Андрієнко, про якого власні концерти й участь у берлінському Шевченківському святі у нас писалося, виступав ц.р. знову кілька разів з незвичайним успіхом у Берліні і на провінції. Великий успіх мав також виступ Андрієнка в звуковій фільми "Години спокуси", що обійшов більшу частину німецьких кін.

Німецькі наукові конгреси. В останньому часі відбулося у Німеччині кілька поважних наукових конгресів, в яких брали участь і учені з поза Німеччини. З тих конгресів зокрема варто згадати "Німецький географічний конгрес" у Єні, річний зїзд "Союзу німецьких преісториків" в Ульмі й "Товариства народознавства" в Ляйпцігу та загальні збори "Союзу німецьких музеїв".

Україніка в німецькій пресі. За останній час появилася в німецькій пресі чимало цінних статей та інформативних матеріалів про Україну та українське питання. Зокрема треба згадати незвичайно змістовні й прихильні до нас передовиці та фейлетони наших старших і новіших приятелів К.Ф.Кігельгена (в "Дойтше Пост авс дем Остен", "Аленштайнер Цайтунг" і т.д.), А.Шмідта, дра Г.Вольфа (в "Дойче Ляндвіртшафтліхе Прессе", "Арбайтертум", "Металгандверкер", "Дойче Арбайтскорреспондент" і т.д.), інж. Е.Баргеля (в "Дойче Альгемайне Цайтунг"), Е.Цоймера (в "Фольк унд Райх"), Маркварта й и. З найновіших появ важні фейлетони А.Русінова (це псевдонім одного з молодих письменників, що недавно вернувся з Советів, про страшне збитковання над українськими засланцями на півночі Росії, поміщені в обидвох виданнях "Фелькішер Беобахтер" й надруковані по українськи в "Ділі" й черновецькому "Часі", та багато ілюстровані замітки Цоймера в відомому берлінському ілюстрованому тижневику "Ді Вохе" (число з 14 жовтня). Для українських читачів цікаво буде знати, що пп. Баргель, Цоймер, і Вольф серіозно займаються студіюванням України й учаться практично української мови на курсах проф. Кузелі в "Семинарі Орієнтальних мов при берлінському університеті".

